

KORTE ZOÖLOGISCHE AANTEKENINGEN (VD. *)

Een goede tip voor onze tandartsen.

Tiek lomang of tiek loemang is de Karo-Bataksche naam voor kniptorren (*Elateridae*) en is afgeleid van het bekende geluid, dat deze kevers bij het opspringen maken. Ook aan *Buprestidae* — althans aan de kleinere soorten van de familie — geeft men, daar ze in vorm overeenkomen met kniptorren (waarmede ze trouwens verwant zijn), den naam tiek lomang. *Chrysochroa fulminans* F. b.v., wordt hier algemeen zoo aangeduid. Met stukjes uit de dekschilden van dezen prachtkever laten zich de Don Juan's uit de kampong somwijlen een of meer hunner incisivi versieren. Het staat werkelijk origineel, zulk een in goud gevatten metaalgroenen snijtand! Ligt het niet op den weg onzer tandartsen voor deze mode propaganda te maken? In plaats van stukjes uit de dekschilden van de tiek lomang neemt men hier voor hetzelfde doel ook wel stukjes uit de dekschilden van de kajat bengkoeang. Welk insect wordt echter daarmede bedoeld? Sommige mijner Bataksche informateurs houden vol, dat het *Catoxantha bicolor* F. is, anderen verstaan daaronder een 40-45 mm groote, goudgroene *Cetoniide*, *Agestrata orichalcea* L. Wie

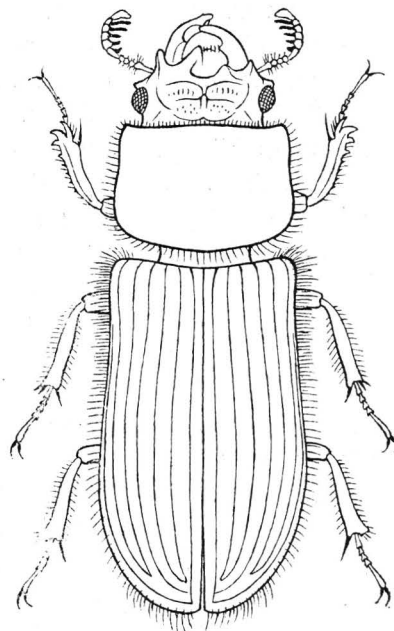

Fig. 1. *Aceraius grandis* (BURM.).
Kever. $1\frac{1}{2} \times$ nat. gr.

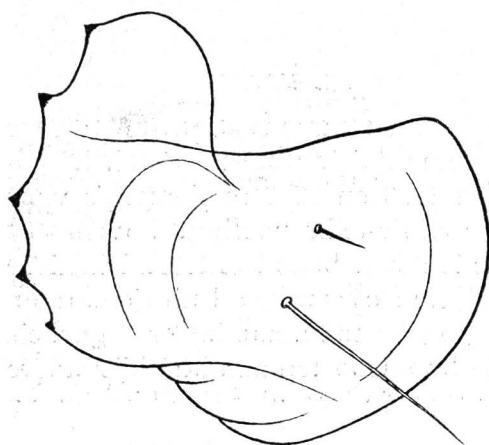

Fig. 2. „Strijkstok” (linker tarsungulus) eener 25 mm lange larve van *Aceraius grandis* (BURM.) $85 \times$ vergr.

het bij het rechte eind heeft, kan den toekang gigi koud laten, want hij gebruikt in zijn practijk zoowel de *Cetoniide* als *Catoxantha bicolor*, al naar gelang hij toevallig de eene dan wel de andere soort in voorraad heeft. En heeft hij geen dezer kevers in zijn bezit, dan kan hij zijn cliënt toch altijd nog wel helpen met een stukje gekleurd celluloid!

Hoe voeden zich Passaliden-larven?

In het bosch bij Tongkoh behoeft men slechts een vermolden boomstam open te hakken om in het bezit te geraken van Passaliden-kevers

(fig. 1) en hun larven. Ik heb een aantal larven van *Aceraius grandis* (BURM.), de soort die ter plaatse het menigvuldigst voorkomt, thuis verder opgekweekt, wat geen bijzondere moeilijkheden oplevert doch wel geruimen tijd in beslag neemt. De larven vraten flink en daarom verwonderde het mij in de literatuur (o. a.

*) Zie voor de voorgaande series jrg. 22 (1933), 23 (1934), 25 (1936), 28 (1939) en blz. 145 van dezen jaargang.

BREHM's Tierleben, 11, 4e druk, blz. 451; SCHRÖDER's Handbuch d. Entomologie, II, blz. 75) te lezen, dat Passaliden-larven zich niet zelfstandig kunnen voeden, maar

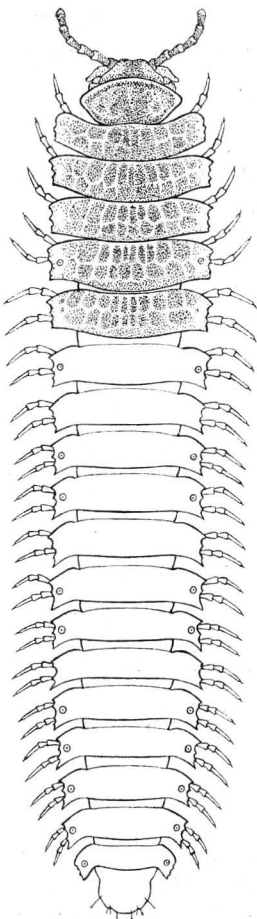

Fig. 3. *Platyrhacus* sp.
Van deze soort werden de vervellings-
nesten gevonden.
 $1\frac{1}{2} \times$ nat. gr.

daartoe de hulp van de ouders behoeven; indien de larven hongerig zijn, lokken ze de kevers naar zich toe door geluid te maken met behulp van een speciaal orgaan, het stridulatie-apparaat. Deze voorstelling van zaken, welke — naar ik meen — voornamelijk of uitsluitend berust op waarnemingen van OHAUS in Brazilië, is heel aardig en het zou best kunnen zijn, dat bij sommige of zelfs bij vele Passaliden-soorten de larven op bovenbedoelde wijze van voedsel voorzien worden, maar voor de larven van *Aceraius grandis* — althans voor de oudere en oudste stadia — gaat dat beslist niet op; die weten heusch zelf wel raad met een stuk vermolmd hout en hebben de hulp hunner ouders daarbij niet van noode. Ik heb de larven ook nimmer geluid hooren geven ofschoon het stridulatie-apparaat onmiddellijk in actie wordt gebracht, zoodra men de larven met een pincet aarpakt; de kevers daarentegen zijn wel in staat geluid te maken. Het stridulatie-apparaat, bestaande uit een uiterst fijn gericheld plaatje op de heup (coxa) van den middelsten poot, waarlangs het van tandjes voorziene uiteinde (tarsungulus) van den rudimentairen achterpoot (fig. 2) heen en weer gestreken wordt, wekt trouwens bij de larven van *Aceraius grandis* niet den indruk, dat er ooit eenig duidelijk hoorbaar geluid mee voortgebracht kan worden.

Vervellingsnesten van *Platyrhacus*.

Tijdens mijn verblijf op Tongkoh (6 km vóór Brastagi, op ± 1450 m boven zee gelegen) vond ik in het bosch onder eenige omgevallen boomstammen aardnesten van een *Polydesmoide*, ongetwijfeld tot het geslacht *Platyrhacus* behoorend; den juisten soortnaam van het dier (fig. 3) kan ik voors hands echter niet opgeven.

In het door HEYMONS bewerkte 2e deel van BREHM's Tierleben (1915) wordt op blz. 22 de nestbouw van *Polydesmus complanatus* L. beschreven; ik zal die beschrijving hier niet weergeven en me er alleen toe bepalen mede te deelen, dat het viertal door mij gevonden *Platyrhacus*-nesten in bouwvorm geheel overeenstemde met het in BREHM afgebeelde nest van *Polydesmus complanatus*. Van drie van de vier *Platyrhacus*-nesten (alle zaten tegen den onderkant van op den bodem

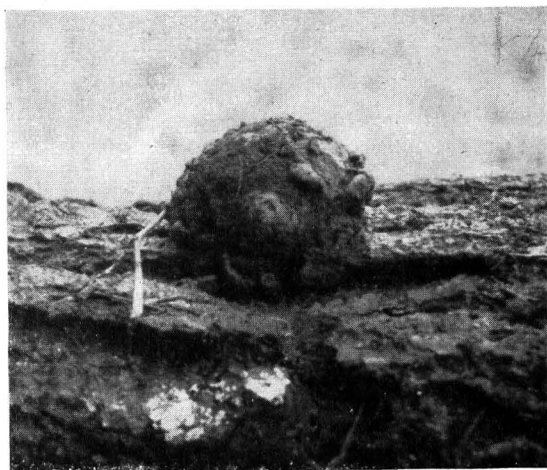

Fig. 4. Vervellingsnest van *Platyrhacus* sp. Het „schoorsteentje” is naar den beschouwer toegekeerd. $\frac{3}{4} \times$ nat. gr

liggende boomstammen en hadden het „schoorsteentje” horizontaal of schuin naar boven gericht) is het grondvlak eenigszins ovaal, 4 cm bij 3.5 cm. De hoogte (incl. schoorsteen) bedraagt 2.5 cm. Het vierde nest is aanmerkelijk kleiner dan de andere nesten. Ik vond geen eieren in deze nesten (verg. fig. 4 en 5) doch wel vervellende individuen (resp. het in segmenten uiteengevallen exuvium); het waren dus vervellingsnesten.

Fig. 5. Vervellingsnest van *Platyrrhacus* sp.
Geopend. $\frac{3}{4} \times$ nat. gr.

***Doliophis bivirgatus* Boie.**

In het bekende slangenboekje van KOPSTEIN (deel III van de Bibliotheek van de N. I. N. V.) wordt *Doliophis bivirgatus* BOIE niet behandeld, aangezien het den auteur aan eigen ervaring omtrent deze gifslang ontbrak; het navolgende moge derhalve hier vermelding vinden.

Wandelend over het grindpad, dat van Huize Regina naar het dorp Bandar Baroe leidt, hoorde ik achter mij eenig geritsel: een *Doliophis bivirgatus* kruiste het pad, verdween in de (droge) parit en hield zich daar onbewegelijk, toen ik voorzichtig naderde. Een flinke mep met een stuk bamboe maakte de slang onschadelijk. Totale lengte 86 cm. Kop, staart en buikzijde lakrood, rugzijde fluweelig blauwzwart, meer melkachtig blauw bij den overgang naar de roode buikzijde. Toen ik het exemplaar thuis prepareerde, wist mijn huisjongen — een Javaan uit Bindjei — mij te vertellen, dat hij de oelargadoeng vaak genoeg gezien had tijdens het visschen in de soengeis en parits; je kan ze — zoo zei hij voorts — gerust beetpakken, want ze zijn ongevaarlijk en volstrekt niet bijtlustig.

Tongkoh — Bandar Baroe, Februari 1940.

J.C. VAN DER MEER MOHR.

POELOE SEMPOE

Inleiding. — P. Sempoe is gelegen aan de Zuidkust van Java, vrijwel pal Zuid van Malang. Bij G. B. van 15 Maart 1928 No. 46 (Stsbl. 69) werd het gereserveerd en aangewezen als natuurmonument. Bij Besluit van den Directeur van Economische Zaken van 23 Juli 1935 No. 6985/BW/HI werd het aangewezen als in stand te houden bosch en kwam diens gevolg onder beheer van den Dienst van het Boschwezen.

In de tweede week van December 1939 maakte ik een oriënterings-tournée naar het eiland en kampeerde er 2 nachten. Al is dit tijdsbestek uiteraard veel te kort geweest om een degelijk overzicht te krijgen van wat er alzo te koop is, — de oppervlakte bedraagt niet minder dan 877 ha —, toch lijkt het wel verantwoord de opgedane indrukken hier weer te geven, aangezien de literatuur over het eiland zeer schaarsch is.